

Del Baix Guinardó a l'Eixample

2 abril 2017 / Notes: **Carles Sanz**. Fotos: **Juanjo Fernández**

Passatge de l'Encarnació

Passadis de l'Encarnació

Passatge de Sant Pere

Us proposem una manera diferent de veure la nostra ciutat a través dels passatges. Barcelona en té més de 400. Nosaltres només farem una passejada per alguns d'ells. Passatges n'hi ha de molts tipus, la majoria porten el nom del propietari dels terrenys on es van construir. Altres són producte dels accidents naturals, per exemple dels torrents, o de camins, o bé del procés d'industrialització, o també per fer cases de segona categoria per a treballadors, moltes vegades de les fàbriques properes. També per a la construcció en l'espai interior de les illes del pla Cerdà, incrementant el perímetre edificable dels constructors especuladors per tal d'enriquir-se encara més.

Cada passatge és un món: n'hi de ha curts, llargs, estrets, passatges que semblen carrers i carrers que semblen passatges, racons que amaguen vestigis del passat, de pas, de vianants, camins, privats, públics, fins i tot alguns no figuren ni en els plànols, en sentit vertical, horitzontal, sense sortida o bé travessant una illa d'una banda a l'altra connectant dos carrers. No sempre hi ha molta història darrera de cada passatge però us invitem a passejar-hi i gaudir de la seva idiosincràsia, és una altra manera de conèixer la història de Barcelona i dels nostres barris.

En aquesta primera passejada ho farem a través de tres barris que pertanyen a tres

Districtes diferents d'acord amb les divisions actuals de la ciutat, encara que veurem que no sempre va ser així. Començarem pel Baix Guinardó (Districte Horta-Guinardó), pel barri del Poblet, anomenat avui dia Sagrada Família (Districte de l'Eixample) i per el camp d'en Grassot (Districte de Gràcia).

Passatge de Mariner

1. PASSATGE, PASSADÍS I PAS DE L'ENCARNACIÓ

El nom es refereix al dogma segons el qual en Crist, ésser humà, es manifesta personalment el verb de Déu. Pertany al patrimoni religiós com a manifestació complexa de la divinitat, encarnació del fill de Déu. Va ser posat al terme de Gràcia quan encara era un poble independent de Barcelona, abans de 1897. Els tres formen un entramat força interessant.

2. PASSATGE DE MARINÉ

Es refereix al propietari del terreny Agustí Mariné i Iglésias (1800 - 1871), que el va tenir des de 1851 per cessió de Francesc Mariné i Calvet i altres, hereus de Pau Mariné, l'any 1801. És un dels més curts de Barcelona.

3. PASSATGE SANT PERE

Porta el nom del sant Pere, missioner, màrtir i apòstol. En realitat el nom era Simó, però s'anomenà Pere (pedra) com a símbol dels fonaments de l'Església. El nom del passatge és d'abans de 1900.

4. PASSATGE BONÉ

El propietari dels terrenys era Manuel Boné i Boné (Nogueroles, 1861 - Elx, 1937). Fabricant d'arpilleres que obrí el passatge i terrenys propers en el lloc anomenat de Lligalbé, un dels topònims més

Passatge Boné

Torrent de Lligalbé

antics del pla de Barcelona, ja esmentat el segle XII. Va quedar mutilat per l'obertura del carrer Lepant.

5. TORRENT DE LLIGALBÉ

No és exactament un passatge però feia les mateixes funcions. El nom ve d'una masia documentada des de 1128, segurament situada a prop de can Baró al turó de la Rovira. S'han trobat documents dels anys 1298, 1301 i 1386. Aquest torrent del que només queda aquest petit racó ha tingut altres noms: Frases, Notario i Faura. En aquest punt coincidí amb el camí de la Llegua i comunicava amb el passatge Boné.

6. PASSATGE CASANOVAS

Baltasar de Casanovas i Bacardí era el propietari dels terrenys en el lloc anomenat de Lligalbé. Les sis mujades del passatge foren venudes el 1862 als germans Ventalló Llobatera. Als mapes apareix també com part del camí de la Llegua i així mateix com a torrent de Canadell, ja que més avall passava pels terrenys d'aquest propietari.

7. PASSATGE COSTA

Josep Costa i Pujol (Badalona, 1866 - Barcelona, 1951) que era el propietari del terreny que va comprar el 1924 a Manuel

Passatge Casanovas

Passatge de Pau Hernández

Maria Sivatte i Llopart. Aquest passatge també havia portat el nom de Cuesta.

8. PASSATGE CANADELL

Jaume Canadell i Pujol (?-1845. Propietari dels terrenys de l'heretat Torre Regàs. El succeí Joan B. Canadell Tort i després els germans Canadell Prats. Cases unifamiliars de 1936 i seu de la segona fàbrica de Danone amb entrada pel carrer Còrcega.

9. PASSATGE DE PAU HERNÁNDEZ I PASSATGE DE LEÓN

Aquests dos passatges oberts, units per un tercer passatge, van ser construïts en terrenys de Faustino León Arroyo (veí de Cintruénigo -Navarra) el 1929. Pau Hernández (Rubielos de la Cérida, 1852 - Roma, 1921) va ser un jesuïta, historiador, pedagog i escriptor. La part del darrer d'aquest últim passatge donava a la antiga carretera d'Horta. Les casetes d'aquests dos passatges pertanyien als treballadors de l'empresa SAFA i la DAMM.

10. PASSATGE CENTELLES

El nom correspon al municipi d'Osona, que donà nom al llinatge que tingué casa a Barcelona: palau de Centelles, dels ducs de Solferino (aprovat el 1922). En el nú-

Passatge Centelles

Passatge Costa

Passatge Vilaret

mero 28 es pot veure un edifici modernista de 1906 seu d'una de les primeres escoles públiques municipals. Anteriorment aquest passatge havia portat el nom de Pujadas.

11. PASSATGE VILARET

Antònia Vilaret i Ojeda va ser la propietària d'una part dels terrenys, que abans pertanyien a Antoni de Magarola i d'Ardena, el nom del passatge és d'abans de 1876 i formava part del torrent de Milans.

12. PASSATGE UTSET

Josep Utset i Fonollà (Mataró, 1839 - Barcelona, 1904). Argenter i casat amb Anna Romans i Jordà, que era la propietària dels terrenys adjudicats per la seva mare, Francesca Jordà i Gelabert, i el seu germà, Eugeni, l'any 1873. Els terrenys que pertanyien a la finca Torre Xica foren propietat de Ramon de Sentmenat i de Sáenz, marquès de Castelludosrius. Al final del passatge trobarem una esclatxa del passat.

13. PASSATGE BOFILL

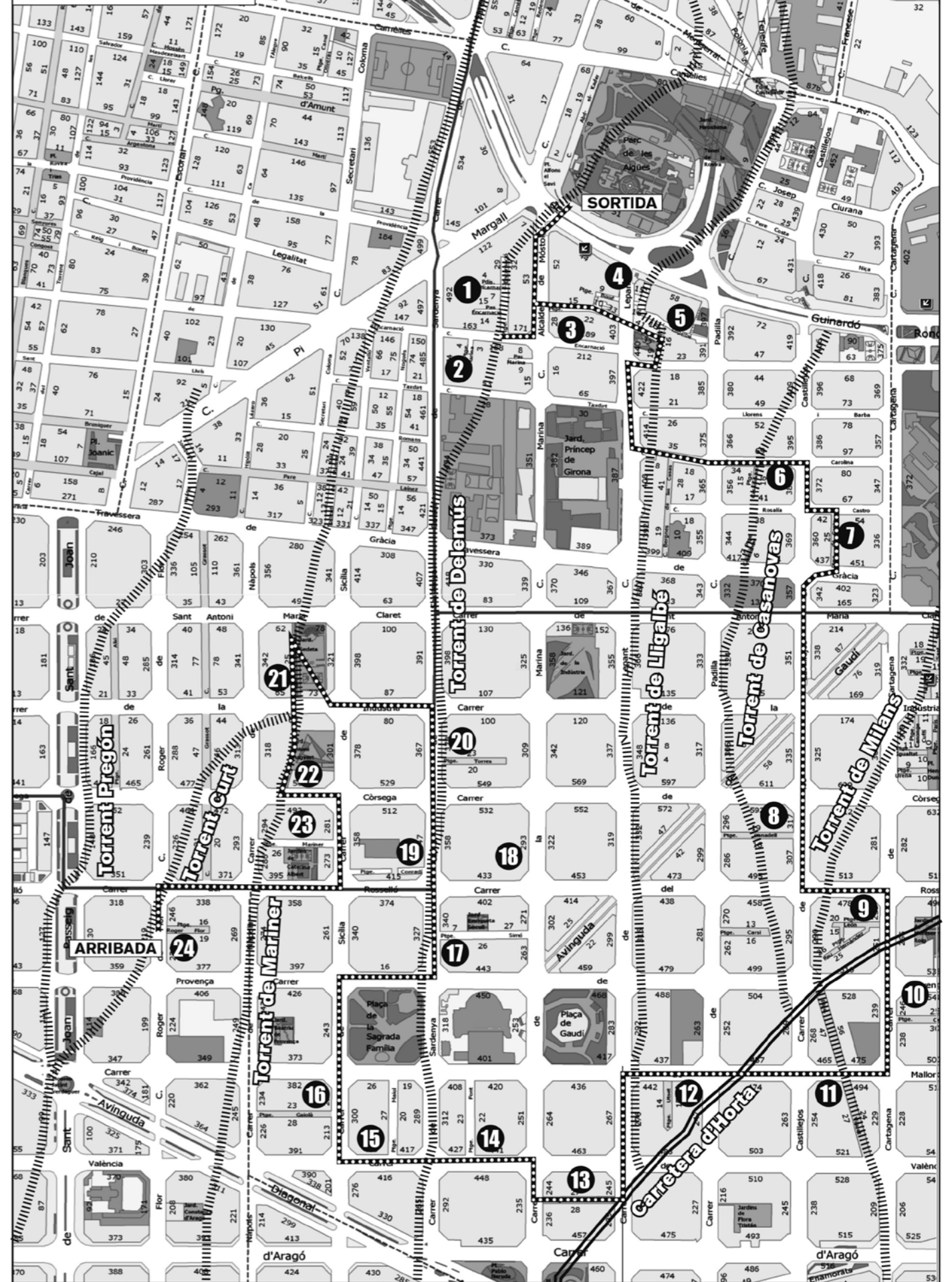
Jaume Bofill i Garriga. Carreter i casat amb la propietària dels terrenys, Josepa Serra i Rosés, la qual heretà junt amb el seu germà Manuel les terres de la seva tia,

Passatge Utset

Plànol de l'itinerari

Recorregut
Torrents

Passatge Bofill

Passatge de Gaiolà

Passatge de Torres

Passatge de Maiol

Passatge Roselló 425

Passatge Roger de Flor

Isabel Dulcet i Serra, el 1846. Veurem una anella quan encara no hi havia cotxes i la porta més petita de Barcelona

14. PASSATGE DE FONT

Paula Font i Cuyàs (Barcelona, 1789 - 1870) era la propietària de quatre mujades d'una finca situada en el lloc anomenat joc de la rutlla. Llegà els terrenys a Paula Font i Casas, Joaquim Plans i Font, Francesc d'Assís Font i Bellsolà i Esperança Casas i Font. És un dels tres passatges més antics del Poblet i amb perill de desaparició.

15. PASSATGE DE MAIOL

Pere Mayol i Babot (Barcelona, 1775 - 1845). Propietari del terreny de seixanta-tres àrees i quaranta-sis centiàrees que comprà el 1818 a Jaume Llavallol, cognom d'un altre passatge del Poblet. El succeí el seu fill Pere Mayol i Pujolà (Barcelona, 1819 - 1888). Figura als mapes abans de 1875.

16. PASSATGE DE GAIOLÀ

Antoni de Gayolà i de Desprat. Propietari que comprà quatre mujades. El succeí, l'any 1862, la seva filla, Matilde de Gayolà i de Casanovas, la qual en fou propietària fins al 1873. És el passatge més antic del Poblet, trobarem un edifici del 1872. Aquí van caure unes de les primeres bombes el 1937.

17. PASSATGE DE SIMÓ

Francesca Simon i Ferrer (Barcelona, 1798 - 1876). Propietària des de 1867 de terrenys de l'heretat Torre Vermella. Francesca junt amb Agustí Comellas ja eren propietaris de nou mujades i deu mundines, vuit dècimes de l'heretat, des de prin-

cipis del segle XIX. El passatge té una de les entrades d'un refugi de la Guerra Civil i tenia uns banys públics al número 20 que van estar en funcionament fins el anys cinquanta del segle passat.

18. PASSATGE ROSSELLÓ 425

Passatge particular sense nom on Joan Brunet, propietari del terreny, a l'any 1924 va construir divuit cases econòmiques en forma de T i numerades amb lletres. Es diu, que les casetes pertanyien a treballadors del proper temple en construcció de la Sagrada Família.

19. PASSATGE DE CONRADÍ

En aquest passatge fa uns anys va quedar mutilat i tallat el seu pas per la construcció d'un edifici, darrerament també han anat a terra unes casetes que donaven al carrer Sicília. El nom fa referència a Conrad V de Hohenstaufen (Wolfstein, ? - Nàpols, 1258). Duc de Suàbia, rei de Sicília i de Jerusalem. El nom anterior era Coradino, corrupció de Conradino, és a dir, Conradí.

20. PASSATGE DE TORRES

Passatge conegut com de les Torres quan s'obrí en els paratges entre la Travessera

Passatge de Conradí

i els torrents de Delemús i de Lligalbé, en referència a les torres existents encara a l'indret.

21. PASSATGE LLAVALLOL

Es tracta d'un homenatge dels germans Grassot al llinatge dels masovers que tenien cura dels seus terrenys que van haver d'abandonar el 1876, quan la masia de Can Grassot va ser enderrocada. Un costat del passatge corresponia a la fàbrica La Sedeta, la seva obertura va donar pas a una gran plaça al mig de l'illa.

22. PASSATGE ISCLE SOLER

Passatge desaparegut quan el 1991 van enderrocar la masia de can Mariner i per on passava el torrent del mateix nom que antigament feia de frontera entre Gràcia i Sant Martí de Provençals. Iscle Soler i Samsó (Barcelona 1843 - Terrassa 1914) va ser un actor molt popular a finals del XIX i principis del XX.

23. PASSATGE DE MARINER

Llinatge dels propietaris que obriren i urbanitzaren la via pública l'any 1929, la masia i els terrenys ocupaven una part del carrer Còrrega. Mariné és la grafia original del llinatge, emparentats amb els d'Horta. Aquest passatge portava anteriorment, des de 1907, el nom de Castelldefels.

24. PASSATGE ROGER DE FLOR

Porta el mateix nom del carrer. Roger de Flor (? , 1268 - Adrianòpolis, 1305) fou un cavaller i aventurer. Cap de l'expedició dels almogàvers a Orient. Nom que va proposar Victor Balaguer i aprovat el 19 de desembre de 1863.

De l'Eixample als Quinze

7 maig 2017 / Itinerari i notes: **Joan Corbera**. Fotos: **J. Fernández, C. Martín**

Aquest itinerari ressegueix una sèrie de passatges molt diferents entre si: des d'uns de petits, curts i estrets fins a uns altres d'amples com a carrers; uns de més antics i d'altres més recents. Però tots tenen un punt en comú: són espais que trenquen d'alguna manera amb el brogit intens de la xarxa de carrers de l'entorn i ofereixen una manera diferent de viure en un marc arquitectònic particular.

1. Sant Pau. Fa referència a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau que està enfront de la seva entrada. El seu traçat dibuixa un angle de 90 graus. Les cases es conserven en bon estat i es troba ben urbanitzat

2. Núria. Amb reixat d'entrada. No sabem l'origen del nom. El novembre de 1931 el conseller Joan Griso va presentar una moció demanant la col·locació d'enllumenat "con el objeto de evitar el peligro que constituye la falta de luz para los vecinos de aquella demarcación".

3. Canonge Cuffi. Abans passatge de la Indústria. El 1929 va ser rebatejat amb el nom del canonge Cuffi, eclesiàstic de la catedral de Girona que organitzà el sometent contra les forces franceses el 1794.

4. París. La paret de l'Hospital de la Creu Roja, edificat el 1923, delimita aquest passatge. Sobre un plànol de Barcelona es pot observar que el carrer de la Indústria, després de quedar tallat pel barri de Gràcia, continua a l'altra banda de la Diagonal amb el nom de carrer París. Degut a una possible confusió, el passatge faria referència al carrer París.

5. Igualtat. Abans de la Guerra Civil el carrer Cartagena es deia Igualtat. Aquest canvi en el nomenclàtor es va produir el 1942. El passatge, doncs, recorda el nom antic.

6. Ureña. Segons el Nomenclàtor de Barcelona, aquest passatge es va obrir en so-

Casa al passatge de Sant Pau

Passatge de la Independència, amb l'Hospital de la Creu Roja al fons

lars propietat d'Anselm Riu i Fontanilles, un gran especulador de terrenys a començaments del segle XX. Ureña potser fou el promotor de les construccions. Segons una nota de premsa, al 2012, per un casa-estudi de 24 metres² es pagava un lloguer de 450€.

7. Plaça Henry Dunant. De fet és la continuació del passatge París. Per obrir la plaça es varen enderrocar unes cases. És curiós observar que de les parets de les rampes que uneixen els diversos nivells de la plaça brolla una constant humitat, testimoni viu de l'antic torrent de Milans que passava per aquest lloc. Henry Dunant (1812-1910) va ser el fundador de la Creu Roja Internacional. El 1901 va rebre el primer premi Nobel de la Pau.

8. Independència. Passatge vinculat al carrer del mateix nom. És un model de passatge diferent als anteriors, molt habitual a l'Eixample, formant un ample vial que parteix pel mig una de les illes de Cerdà. Interessant descobrir un passadís amb petites cases.

9. Sense nom. Al carrer Independència, enfront del passatge anterior, queden les restes d'un antic passatge totalment ocupat per les cases dels costats. Un lloc fosc, una

Detall al passatge de la Igualtat

mica surrealista. Sovint, les noves construccions de blocs de pisos es mengen i amaguen els antics passatges.

10. Lletres A (actualment Graziella Pareto), B (Lluïsa Vidal) i C. Al carrer de la Indústria, entre Independència i Sant Quintí, a la vorera de mar, hi trobem tres passatges anomenats antigament Indústria A, B, C. El Nomenclàtor de Barcelona fa el següent comentari: "Fou propietat d'en Josep Xifré, antic terratinent, fins el 1899 en què el seu fill Josep Xifré i Hamel la vengué a la Sociedad Coll Hermanos representada per Pascual Coll Portabella". El 29 de maig de 1997, els dos primers passatges canviaren de nom. L'A passà a anomenar-se Graziella Pareto i Homs, reconeguda soprano (Barcelona 1889-Roma 1973) i el B, Lluïsa Vidal i Puig (Barcelona 1876-1918), pintora modernista amb obres a les sales d'Art Modern del MNAC. El setembre de 2016 el MNAC organitzà una àmplia retrospectiva d'aquesta pintora. No sabem si hi ha alguna relació personal d'aquestes dues dones amb els passatges. Des dels dos primers es veu la xemeneia d'una fàbrica.

11. Catalunya. Passat el carrer Sant Quintí trobem el passatge Catalunya. Aquest nom és un antic vestigi de quan, a començaments

Passatge de Lluïsa Vidal, abans lletra B